

А.М. ГЕРАСИМОВИЧ

доктор економічних наук, професор

І.А. ГЕРАСИМОВИЧ

кандидат економічних наук, доцент

Н.А. МОРОЗОВА-ГЕРАСИМОВИЧ

кандидат економічних наук

Київський національний

економічний університет

ОБЛІК ТА АУДИТ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ

1. Особливості діяльності інститутів спільного інвестування (ІСІ)

Згідно Закону України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)», 2011 рік – це інвестиційні фонди, в яких акумулюються кошти інвесторів для подальшого отримання прибутку через вкладення їх у цінні папери інших емітентів, корпоративні права та нерухомість.

В Україні до ІСІ належать корпоративні та пайові інвестиційні фонди. Управляють ними компанії з управління активами (КУА), які створюють пайові інвестиційні фонди, а корпоративними управляють на підставі укладених договорів.

Корпоративний інвестиційний фонд – це:

- юридична особа у формі відкритого акціонерного товариства (ВАТ);
- статутний капітал фонду формується за рахунок грошових коштів, державних цінних паперів та цінних паперів інших емітентів, допущених до торгів на фондовій біржі або торгово-інформаційній системі та об'єктів нерухомості. Збільшення статутного капіталу здійснюється виключно за рахунок грошових коштів;
 - не менше 70% середньорічної вартості активів повинно інвестуватися у цінні папери;
 - може випускати і розміщувати (бути емітентом) тільки акції, і може залучати кредити (позики), обсяг яких не перевищує 10% вартості активів фонду, і лише для викупу розміщених акцій фонду;
 - управління фондом (відповідно, його активами) здійснює КУА на підставі договору, органи управління фонду (такі, як у ВАТ) - загальні збори акціонерів та Наглядова (Спостережна) рада.

Пайовий інвестиційний фонд:

- це активи, що належать інвесторам на правах спільної часткової власності та перебувають в управлінні компанії з управління активами (КУА) і обліковуються окремо від результатів її господарської діяльності.

© А. М. Герасимович, І. А. Герасимович, Н. А. Морозова-Герасимович, 2012

- не є юридичною особою, створюється КУА шляхом продажу (розміщення) інвесторам випущених нею інвестиційних сертифікатів Фонду;
- при підписанні договорів купівлі або продажу активів фонду, КУА діє від свого імені;
- КУА веде облік результатів діяльності фонду окремо від власної господарської діяльності та інших ІСІ;
- мінімальний обсяг активів - 1 250 мінімальних заробітних плат.

Компанія з управління активами (КУА) – це юридична особа, яка здійснює професійну діяльність з управління активами інститутів спільного інвестування (ІСІ) на підставі ліцензії, яку видає Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, і не може поєднувати цю діяльність з іншими видами професійної діяльності на ринку цінних паперів.

КУА здійснює управління активами ІСІ за винагороду, розмір якої встановлюється по регламенту фонду.

КУА може одночасно здійснювати управління активами кількох ІСІ.

Існують ще **венчурні інвестиційні фонди** – це корпоративні або пайові недиверсифіковані інвестиційні фонди, активи яких більше, ніж на 50 % можуть складатися з корпоративних прав і цінних паперів, які не торгуються на фондових біржах. Ці фонди здійснюють виключно приватне розміщення емітованих ними цінних паперів, і проводять досить ризиковану інвестиційну стратегію, зокрема в інноваційні проекти.

Фізичні особи не можуть бути учасниками венчурних КІФ та ПФ, а також, недиверсифікованих ПФ.

Найбільш привабливими інституціональними інвесторами для фізичних осіб, які не схильні до значного ризику, є відкриті ІСІ, оскільки участь в даному фонді дозволяє в будь-який момент вийти з фонду, обмінявши цінні папери даного фонду на грошові кошти.

Напрямки вкладення (інвестування) коштів інвесторів ІСІ (корпоративного або пайового інвестиційного фонду), значною мірою залежать від виду та типу фонду.

Активами ІСІ можуть бути такі інструменти: акції та облігації українських емітентів; акції та облігації іноземних емітентів, у т.ч. облігації інших держав; облігації внутрішньої державної позики; облігації органів місцевого самоврядування; дорогоцінні банківські метали; грошові кошти на депозитних рахунках у банках та у депозитних сертифікатах банків; об'єкти нерухомості; корпоративні права і інших, ніж цінні папери, формах (частки, паї).

Основними органами, які здійснюють контроль діяльності КУА з боку інвесторів є Наглядова (Спостережна) рада ІСІ, а також, збори акціонерів (для корпоративного інвестиційного фонду). Наглядова рада формується з інвесторів, які придбали цінні папери ІСІ.

Контроль з боку держави здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР).

Вкладник інвестфонду водночас є і його співвласником, тому отримує прибуток у повному обсязі за винятком лише обумовлених документами Фонду раніше комісійних для КУА та структур, що обслуговують ІСІ.

Дохід інвестора (учасника інвестиційного фонду) складається з приросту вартості належних йому цінних паперів ІСІ та/або дивідендів, що нараховуються за цінними паперами ІСІ.

Вартість одного цінного папера ІСІ визначається виходячи з поточної вартості чистих активів (ВЧА) фонду, шляхом ділення ВЧА на кількість цінних паперів відповідного фонду, що перебувають в обігу (продані інвесторам).

Вартість чистих активів - це різниця між активами і поточними пасивами (зобов'язаннями) фонду. Активи ІСІ – це майно (цінні папери, депозити, грошові кошти, тощо), а поточні пасиви – кредиторська заборгованість та резерви майбутніх витрат і платежів.

Витрати, що здійснюються за рахунок учасників інвестиційного фонду

За рахунок активів інвестиційного фонду, виплачуються винагорода КУА, сплачуються послуги зберігача, реєстратора (депозитарія), оцінювача майна і аудитора, а також інші витрати, пов'язані з управлінням фондом. Ця сума не повинна перевищувати 10% від середньорічної вартості чистих активів інвестиційного фонду. Фактично це теж витрати учасників, але вони враховуються при розрахунку вартості цінних паперів ІСІ, за якою останні розміщуються та викуповуються.

Інвестор зобов'язаний сплатити податок з отриманого доходу, який виникає виключно у момент продажу належних йому цінних паперів ІСІ або при виплаті дивідендів на ці цінні папери.

Особливості відшкодування компанії з управління активами інституційних інвесторів заподіяних збитків.

КУА відшкодовує втрати, понесені ІСІ, який здійснює публічне (відкрите) розміщення своїх цінних паперів, якщо протягом року вартість чистих активів ІСІ у розрахунку на один цінний папір ІСІ зменшилася нижче його номінальної вартості більш ніж на 20 відсотків внаслідок порушення КУА вимог законів.

Відшкодування проводиться за рахунок резервного фонду цієї КУА в порядку, встановленому Комісією, а у разі недостатності резервного фонду – за рахунок іншого майна цієї КУА.

2. Облік діяльності інститутів спільного інвестування

Облік власного капіталу інститутів спільного інвестування та первинного розміщення їх акцій та інвестиційних сертифікатів

Формування та збільшення статутного капіталу, як корпоративного так і пайового фонду здійснюється шляхом випуску та розміщення відповідно акцій або сертифікатів за їх зареєстрованою номінальною вартістю, відображається в бухгалтерському обліку на рахунку статутного капіталу (акцій) та пайового капіталу (інвестиційних сертифікатів) на підставі відомостей про реєстрацію проспекту емісії. При цьому номінальна вартість зареєстрованих акцій та інвестиційних сертифікатів відображається спочатку до моменту їх продажу на рахунку 46 «Неоплачений капітал».

При розміщенні акцій зменшують суму несплаченого корпоративного капіталу, а інвестиційних сертифікатів - несплаченого пайового капіталу.

При розміщенні (оплаті) акцій та інвестиційних сертифікатів за ціною вище номінальної їх вартості, одержаний емісійний дохід від акцій відображають на кредиті рахунку 421 «Емісійний дохід», а від інвестиційних сертифікатів - на кредиті рахунку 425 «Інший додатковий капітал».

Фінансові інвестиції первісно ІСІ оцінюються та відображаються в бухгалтерському обліку за собівартістю, включаючи витрати на їх придбання та комісійні винагороди, мито, податки, збори, обов'язкові платежі та інше.

На дату балансу, ті що знаходяться в обігу, справедливою вартістю якою є поточна ринкова вартість, виходячи з котирування на фондовому ринку, а ті обіг яких зупинено (наприклад, через збитковість попереднього року) – за оціненою вартістю. Остання розраховується із застосуванням механізму дисконтування балансової вартості за встановленими коефіцієнтами.

Ті, ж фінансові інвестиційні (цінні папери), які не допущені до торгів на фондовій біржі або в торговельно-інформаційній системі і не мають котирування, оцінюються по балансовій вартості.

Первинне розміщення (продаж) цінних паперів може здійснюватися і за ціною вище номінальної. Таке перевищення зараховується в склад додаткового капіталу ІСІ на кредит рахунку 425 «Інший додатковий капітал».

Нижче наведено бухгалтерські проведення з випуску та первинного розміщення акцій корпоративного інвестиційного фонду та інвестиційних сертифікатів пайового інвестиційного фонду (табл. 1).

Таблиця 1

Облік випуску та первинного розміщення акцій та інвестиційних сертифікатів

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Суми, грн.
	Д-т	К-т	

1.Відображення обліком за номінальною вартістю в початково зареєстрованому капіталі їх випуску:			
а) акцій корпоративного фонду	46«Неоплачений капітал»	40«Статутний капітал»	2000 000
б) теж інвестиційних сертифікатів пайового фонду	46«Неоплачений капітал»	41«Пайовий капітал»	2000 000
2. Оплата початкового статутного або пайового капіталу:			
а)акцій – грошми	30«Каса» 31«Поточний рахунок»	685«Розрахунк и з іншими кредиторами»	2 100 000
б)інвестиційних сертифікатів – цінними паперами	14«Довгостроков і фінансові інвестиції» 35«Поточні фінансові інвестиції»	685«Розрахунк и з іншими кредиторами»	2 100 000
3. Зменшення неоплаченого капіталу при повній сплаті (викупі) акцій та інвестиційних сертифікатів кредиторами в зареєстрованій сумі:			
а) в частині акцій	685«Розрахунки з іншими	46«Неоплачен ий капітал»	2 000

	кредиторами»		000
б) в частині інвестиційних сертифікатів	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	46«Неоплачений капітал»	2 000 000
4. Зараховується в склад іншого додаткового капіталу перевищення вартості продажу над їх номінальною вартістю:			
а) акцій	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	425 «Інший додатковий капітал»	100 000
б) інвестиційних сертифікатів	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	425 «Інший додатковий капітал»	100 000

За виручені грошові кошти від першого розміщення (продажі) акцій (корпоративним інвестиційним фондом), а інвестиційних сертифікатів (пайовим інвестиційним фондом). ІСІ, щоб отримати дохід і, звичайно, прибуток, вкладають їх в придбання, як вже вказувалося вище, різних видів активів – акцій, облігацій, дорогоцінних банківських металів, об'єктів нерухомості, розміщують на депозитних рахунках банків.

Облік викупу цінних паперів

Згідно діючого законодавства акції і інвестиційні сертифікати вільно купляються юридичними і фізичними особами і повертаються ними інститутам спільного інвестування, які зобов'язані їх викупляти.

Відображення бухгалтерським обліком операцій з викупу, як акцій так інвестиційних сертифікатів, наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Облік викупу цінних паперів ІСІ (акцій або інвестиційних сертифікатів)

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Суми, грн
	Д-т	К-т	
1.Попередня оплата ІСІ за цінні папери:			

а) за акції	672«Розрахунки за іншими виплатами»	30«Каса» або 31«Поточний рахунок»	50 000
б) за інвестиційні сертифікати	672«Розрахунки за іншими виплатами»	30«Каса» або 31«Поточний рахунок»	40 000
2.Отримання і взяття на облік ІСІ цінних паперів, які проплачені:			
а) акцій	451«Вилучені акції»	672«Розрахунків за іншими виплатами»	50 000
б)інвестиційних сертифікатів	453«Інший вилучений капітал»	672«Розрахунків за іншими виплатами»	40 000

Облік вторинного розміщення (продаж), раніше викуплених акцій або інвестиційних сертифікатів

Викуплені цінні папери ІСІ, знову, другий раз продають, тобто здійснюють їх вторинне розміщення, з метою постійного знаходження їх в обігу і забезпечення грошових надходжень (доходу) і прибутку або дивідендів. Їх продаж може здійснюватися за договірними цінами, які можуть бути вищими або нижчими за ціни, за якими здійснено їх викуп. При цьому перевищення зараховується за акції — в склад емісійного доходу, за інвестиційні сертифікати — в склад іншого додаткового капіталу. А зменшення ціни продажі відповідно на зменшення емісійного доходу та іншого додаткового капіталу (табл. 3)

Таблиця 3

Відображення нового (вторинного) розміщення (продажі)серед нових інвесторів раніше викуплених акцій або інвестиційних сертифікатів

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Д-т	К-т	
1.Передплата за ЦП здійснена новим інвестором за	30 «Каса» або 31 «Поточний рахунок»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	55 000

договірними цінами: а) за акції(які викуплені до цього за 50000 грн.)			
б) за інвестиційні сертифікати(які викуплені до 40000 грн.)	30 «Каса або 31 «Поточний рахунок»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	45 000
2. Відображення передачі новому покупцеві оплачених ЦП по цінах вище, ніж вони були викуплені інститутом спільного інвестування : а) акцій по ціні оплати (55 000) і вищій їх попереднього викупу(50 000):			
- в межах ціни, за якою вони рахуються	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	451«Вилучені (викуплені) акції»	50 000
- перевищенн	685«Розрахунки з іншими	421«Емісійний дохід»	5 000

я ціни	кредиторами»		
б) теж інвестиційни х сертифікатів :			
- в межах ціни за якою вони рахуються	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	453«Інший вилучений капітал»	40 000
- перевищенн я над попередньо ю (5000)	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	425«Інший додатковий капітал»	5000
3. Відображен ня передач новому покупцеві оплачених ним цінних паперів по ціні нижчій їх попередньог о викупу а)акцій(прид баних за 50000)			
- в межах нижчої ціни	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	451«Вилучені (викуплені) акції» за нижчою ціною	45 000
- зменшення	421«Емісійний дохід»	451 «Вилучені (викуплені) акції»— різниця до попереднього викупу (50000	5000

		грн.)	
б) теж інвестиційни х сертифікатів : - в межах нижчої ціни	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	453 «Інший вилучений капітал»	35000
- зменшення	425«Інший додатковий капітал»	453 «Інший вилучений капітал»	5000
б) за інвестиційні сертифікати(які викуплені до 40000 грн.)	30 «Каса або 31 «Поточний рахунок»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	45 000
2. Відображення передачі новому покупцеві оплачених ЦП по цінах вище,ніж вони були викуплені інститутом спільного інвестування: а) акцій по ціні оплати (55 000) і вищій їх попереднього викупу(50 000):			
- в межах ціни, за якою вони рахуються	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	451«Вилучені (викуплені) акції»	50 000
- перевищення ціни	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	421«Емісійний дохід»	5 000
б) теж			

інвестиційних сертифікатів:			
- в межах ціни за якою вони рахуються	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	453«Інший вилучений капітал»	40 000
- перевищення над попередньою (5000)	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	425«Інший додатковий капітал»	5000
3. Відображення передач новому покупцеві оплачених ним цінних паперів по ціні нижчій їх попереднього викупу а)акцій(придба них за 50000)			
- в межах нижчої ціни	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	451«Вилучені (викуплені) акції» за нижчою ціною	45 000
- зменшення	421«Емісійний дохід»	451 «Вилучені (викуплені) акції»— різниця до попереднього викупу (50000 грн.)	5000
б) теж інвестиційних сертифікатів:	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	453 «Інший вилучений капітал»	35000
- в межах нижчої ціни			
- зменшення	425«Інший додатковий капітал»	453 «Інший вилучений капітал»	5000

Облік переоцінки фінансових інвестицій, монетарних валютних активів і зобов'язань та необоротних активів

Вартість цінних паперів ІСІ може як збільшуватись, так і зменшуватись, відповідно до зміни ринкової вартості цінних паперів і інших активів, у які інвестовано кошти ІСІ. Тому, учасники інвестиційних фондів несуть ризик збитків, пов'язаних зі зміною вартості активів. Прибутковість фонду не гарантується ні державою, ні компанією з управління активами. КУА також не має права надавати будь-які гарантії щодо рівня майбутньої дохідності її інвестиційної діяльності.

Розрахункова вартість цінного паперу відкритого ІСІ визначається і оприлюднюється компанією з управління активами щодня. Для інтервального ІСІ вона визначається КУА на день прийому заявки на продаж або купівлю цінних паперів фонду, а також на кінець дня кварталу.

Якщо ринкова вартість цінних паперів або інших активів ІСІ зростає, то зростає і вартість цінних паперів ІСІ, і навпаки, якщо ринкова вартість цінних паперів або інших активів ІСІ падає, то зменшується і вартість його цінних паперів.

Крім цінних паперів, в ринкових умовах змінюються також вартість іноземної валюти та необоротних активів, які також на дату балансу необхідно переоцінювати.

В результаті дооцінки цінних паперів і валюти зростають доходи, а необоротних активів — власний капітал.

В результаті уцінки зростають відповідно інші витрати та втрати, які відображаються на окремих субрахунках 9-го класу Плану рахунків – «Витрати діяльності»: субрахунок 952 «Інші фінансові витрати» - при уцінці цінних паперів, або 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій» та 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць».

Нижче, в табл. 4, наведено порядок відображення в бухгалтерському обліку основних операцій з переоцінки фінансових інвестицій, валют та необоротних активів.

Таблиця 4

Облік переоцінки фінансових інвестицій, монетарних активів і зобов'язань та необоротних активів

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Д-т	К-т	
1. Переоцінка фінансових інвестицій			
1. Дооцінка фінансових	14«Довгострокові фінансові	746 «Інші доходи від звичайної	

інвестицій,крім тих,що обліковуються за методом участі в капіталі	інвестиції» або 35«Поточні фінансові інвестиції»	діяльності»	20 000
2. Уцінка фінансових інвестицій	952«Інші фінансові витрати»	14«Довгостроков і фінансові інвестиції» або 35«Поточні фінансові інвестиції»	15 000
2. Переоцінка монетарних активів та зобов'язань в іноземній валюті			
3.Відображення зміни курсової вартості грошових коштів на поточному і депозитному рахунках: а) збільшення	312,314 «Поточні та інші рахунки в іноземній валюті»	744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»	17 000
б) зменшення	974«Втрати від неопераційних курсових різниць»	312,314 «Поточні та інші рахунки в іноземній валюті»	13 000
4. Теж по дебіторській заборгованості: а) збільшення	377«Інша дебіторська заборгованість»	744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»	35 000
б) зменшення	974«Втрати від неопераційних курсових різниць»	377«Інша дебіторська заборгованість»	12 000
5. Теж по кредиторській заборгованості: а) збільшення	974«Втрати від неопераційних курсових різниць»	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	18 000
б) зменшення	685«Розрахунки з іншими кредиторами»	744«Дохід від неопераційної курсової різниці»	14 000

3. Переоцінка необоротних активів			
6. Дооцінка об'єктів основних засобів: а) в частині зростання зносу	10 «Основні засоби»	13 «Знос основних засобів»	20 000
б) в частині збільшення власного капіталу	10 «Основні засоби»	423 «Дооцінка активів»	70 000
7. Уцінка об'єктів основних засобів: а) в частині зменшення зносу	13 «Знос основних засобів»	10 «Основні засоби»	16 000
б) в частині збільшення втрат	975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій»	10 «Основні засоби»	50 000

Облікове визначення фінансового результату діяльності

Фінансовий результат діяльності, прибуток або збиток, визначається шляхом співставлення витрат з одержаними доходами.

Витрати – це оплата праці з відрахування на соціальні заходи працівників інституту спільного інвестування, нарахована амортизація необоротних активів ; витрати на утримання приміщень; автотранспорту; витрати на реєстрацію ІСІ та випуск цінних паперів та інше. Вони на протязі звітного періоду накопичуються на дебеті таких активних рахунків як 92 «Загальновиробничі витрати», 95 «Інші фінансові витрати» та інші.

В кінці звітного періоду вони узагальнюються і списуються, для визначення фінансового результату з кредиту вказаних рахунків в дебет рахунку 79 «Фінансові результати».

Облікове відображення накопичення витрат на протязі звітного періоду та їх віднесення на фінансові результати діяльності наведено в табл. 5.

Таблиця 5

Облікове відображення здійснюваних протягом звітного періоду витрат та їх списання на фінансові результати

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Д-т	К-т	
1.Нарахування витрат в частині: - на оплату праці	92«Загальновиробничі витрати»	66«Розрахунки з оплати праці»	70 000
- відрахування на соціальні заходи	92«Загальновиробничі витрати»	65«Розрахунки за соціальні заходи»	25 000
2.Нарахування амортизації	92«Загальновиробничі витрати»	13 «Знос (амортизація) необоротних активів	6 000
3.Витрати на реєстрацію ІСІ, випуск цінних паперів	92«Загальновиробничі витрати»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	13 000
4.Інші послуги із забезпечення діяльності ІСІ (напр. утримання приміщень, транспорту тощо)	95 «Інші фінансові витрати»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	15 000
5.Списання всіх вищеперелікованих в операціях (1-4) витрат на	79 «Фінансові результати» 79 «Фінансові результати»	92«Загальновиробничі витрати» 95 «Інші фінансові витрати»	114 000 15 000

результати діяльності			
-----------------------	--	--	--

Доходи від основної діяльності з цінними паперами по операціях (з акціями або інвестиційними сертифікатами) відображаються по кредиту рахунків сьомого класу: 741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій», 731 «Дивіденди одержані», 732 «Відсотки одержані», а від іншої діяльності - по кредиту рахунків 713 «Дохід від операційної оренди», 742 «Дохід від реалізації необоротних активів». При цьому дебетуються різні субрахунки дебіторів, які повинні перераховувати кошти в дохід інститутів спільного інвестування. Більш детально вказані операції відображені в табл. 6.

Таблиця 6

Облік нарахування доходів

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Д-т	К-т	
1. Вибуття фінансових інвестицій внаслідок реалізації:			
- належить з дебіторів за реалізованим їм фінансові інвестиції	377«Інша дебіторська заборгованість»	741«Дохід від реалізації фінансових інвестицій»	45 0000
- одночасно показується їх вибуття	971«Собівартість реалізованих фінансових інвестицій»	14«Довгострокові фінансові інвестиції» або 35 «Поточні фінансові інвестиції»	100 000
2. Нарахування доходу за борговими цінними паперами	373«Розрахунки (з дебіторами) за нарахованими доходами»	732«Відсотки одержані»	15 000
3. Теж за банківськими депозитами	373«Розрахунки (з дебіторами) за нарахованими доходами»	732«Відсотки одержані»	35 000

4.Теж за дивідендами	373«Розрахунки (з дебіторами) за нарахованими доходами»	731«Дивіденди одержані»	15 000
5.Теж від оренди	377«Розрахунки з іншими дебіторами»	713«Дохід від операційної оренди»	10 000
6.Нарахування відсотків у випадку надання позик венчурним фондом	373«Розрахунки (з дебіторами) за нарахованими доходами»	732«Відсотки одержані»	20 000
7.Вибуття (реалізація) необоротних активів (основних засобів та нематеріальних активів тощо):			
- нарахування доходу	377«Розрахунки з іншими дебіторами»	742«Дохід від реалізації необоротних активів»	10 000
- нарахування податкових зобов'язань з ПДВ	742«Дохід від реалізації необоротних активів	641«Розрахунки за податками»	20 000
- списується з балансу облікова собівартість об'єктів	13«Знос основних засобів» 972 «Собівартість реалізованих необоротних активів»	10«Основні засоби» 10«Основні засоби»	1 0000 8 000

В кінці звітної періоду, всі здійснені інститутом спільного інвестування діяльності витрати, та всі одержані ним доходи, списуються на рахунок 79 «Фінансові результати» для визначення прибутку або збитку.

Оскільки рахунок 79 є активно-пасивним, то перевищення витрат над доходами буде як дебетове сальдо (збиток), і, навпаки – прибуток (кредитове сальдо).

Приклад відображення узагальнюючих операцій з перерахування доходів на кредит рахунку 79 і списання витрат на дебет цього рахунку та визначення фінансового результату інституту спільного інвестування наведено в табл. 7.

Таблиця 7

Відображення в обліку узагальнюючих операцій з визначення фінансового результату

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Д-т	К-т	
1.Віднесення всіх накопичених витрат за (операціями див. в табл.5) на фінансові результати	79«Фінансові результати»	92«Загальновиробничі витрати» 95«Інші фінансові активи»	114 000 15 000
2. Теж собівартості реалізованих необоротних активів (див.операція 7 в табл.6)	79«Фінансові результати»	972 «Собівартість реалізованих необоротних активів»	80 000
3.Віднесення всіх отриманих за операціями 1-7 (в табл.6) доходів на фінансові результати: - від реалізації фінансових інвестицій	741«Дохід від реалізації фінансових інвестицій»	79 «Фінансові результати»	450 000
- за боргові цінні папери	732«Відсотки одержані»	79 «Фінансові результати»	15 000
- відсотків за депозитами	732«Відсотки одержані»	79 «Фінансові результати»	35 000
- дивідендів	731«Дивіденди одержані»	79 «Фінансові результати»	15 000

- від оренди	713«Дохід від операційної оренди»	79 «Фінансові результати»	10 000
- за позики венчурним фондом	732«Відсотки одержані»	79 «Фінансові результати»	20 000
- від реалізації необоротних активів	742«Дохід від реалізації необоротних активів»	79 «Фінансові результати»	10 000
- валютної курсової різниці (див.операція 3 в табл. 4)	744«Дохід від не операційної курсової різниці»	79 «Фінансові результати»	17 000
-дооцінки фінансових інвестицій (див.операція 1 в табл. 4)	746«Інші доходи від звичайної діяльності»	79 «Фінансові результати»	20 000
4.Обліковані витрати по дебету на рахунку 79 «Фінансові результати», а доходи по кредиту співставляються і визначається прибуток або збиток, що буде виражатися в дебетовому сальдо – як збиток або кредитовому – як прибуток. В результаті:Узагальнене співставлення витрат і доходів	Рахунок 79 «Фінансові результати»		
	Сальдо на початок звітного періоду -	Сальдо на початок звітного періоду -	
	1) 119 000	3.1) 45 0000	
	2) 80 000	3.2) 15 000	
		3.3) 35 000	
		3.4) 15 000	
		3.5) 10 000	
		3.6) 20 000	
		3.7) 10 000	
		3.8) 17 000	
		3.9) 20 000	
	Оборот 199 000	Оборот 817 000	
		Сальдо 618 000 (прибуток)	

дало прибуток в сумі 618 000 гривень.			
---------------------------------------	--	--	--

Одержаний прибуток, для його подальшого використання, перераховується в обліку з пасивного рахунку (кредитове сальдо) як дебет рахунку 79 «Фінансові результати» на кредит рахунок 441 «Прибуток нерозподілений». З цього рахунку він направляється для використання на цілі передбаченої Статутом (див. приклад наведений в табл.8).

Таблиця 8

Облік розподілу прибутку ІСІ

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Д-т	К-т	
5.Одержаний прибуток Зараховується на рахунок 441 «Прибуток нерозподілений»	79«Фінансові результати»	441 «Прибуток нерозподілений»	618 000
6.Розподіл прибутку: - в резервний фонд у відсотках передбачених статутом, але не менше 5%	441 «Прибуток нерозподілений»	43 «Резервний фонд»	30 900
- на формування фонду виплати учасникам ІСІ (держателям акції - або інвестиційних сертифікатів)	441«Прибуток нерозподілений»	443«Прибуток використаний у звітному році»	587 100
- нарахування дивідендів акціонерам учасникам ІСІ	443«Прибуток використаний у звітному році»	671«Розрахунки за нарахованими дивідендами»	587 100
- нарахування податків з	671«Розрахунки за нарахованими	641«Розрахунки за податками»	88065

дивідендів	дивідендами»		
- у випадку реінвестування дивідендів в статутний або пайовий капітал за рішенням загальних зборів учасників	671«Розрахунки за нарахованими дивідендами»	40«Статутний капітал» 41«Пайовий капітал»	587 100

3. Аудит діяльності інституту спільного інвестування

Проведення аудиту інститутів спільного інвестування здійснюється відповідно до затверджених спільним рішенням Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку України «Методичних рекомендацій щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та іншої звітності Компанії з управління активами».

Державний контроль у сфері спільного інвестування здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку й інші державні органи в межах їх повноважень з метою дотримання законодавства та захисту прав інвесторів.

Державний контроль за дотриманням антимонопольного законодавства ІСІ, компаніями з управління активами, зберігачами та реєстраторами власників іменних цінних паперів ІСІ здійснює Антимонопольний комітет України.

З метою недопущення зловживання КУА коштами інститутів спільного інвестування, КУА повинно щорічно проходити аудиторську перевірку разом з інститутами спільного інвестування, якими вона управляє, як її діяльності, так і діяльності Зберігача цінних паперів.

Підтвердження правомочності діяльності інституту спільного інвестування та Компанії з управління її активами та зберігача, аудитор отримує в процесі ознайомлення з статутним фондом, реєстраційними документами, договорами, укладеними Наглядовою (спостережливою) Радою фонду.

Метою аудиту інститутів спільного інвестування є отримання аудитором впевненості в тому, чи відповідають законодавчим нормативним вимогам:

- процедури ведення бухгалтерського обліку;
- порядок формування індивідуальних рахунків інвесторів інститутів спільного інвестування на акції та інвестиційні сертифікати інвесторам;

- операції з інвестування грошових коштів;
- процес розподілу прибутку між учасниками;
- інформація бухгалтерської та спеціальної звітності.

Аудиторській перевірці підлягають:

- документація, щодо законності створення та реєстрації ІСІ;
- документація, щодо правомочності діяльності КУА;
- процедури бухгалтерського обліку інституту спільного інвестування та Компанії з управління активами;
- процедури персоніфікованого обліку;
- інвестиційна діяльність та її відповідність нормативам і інвестиційній декларації;
- правильність розрахунків інвестиційних внесків;
- витрати та доходи інституту спільного інвестування та їх відповідність вимогам законодавства;
- механізм розподілу прибутку від інвестування активів ІСІ;
- повнота здійснених виплат;
- звітність інституту спільного інвестування та КУА.

Аудит діяльності інститутів спільного інвестування здійснюється в такій послідовності:

- 1) КУА;
- 2) зберігач;
- 3) інститути спільного інвестування, що управляються КУА і контролюються Зберігачем.

Діяльність КУА перевіряється на предмет наступних законодавчо визначених вимог та обмежень, у режимі системного нагляду, регулювання і контролю:

1. Чи наявна ліцензія на здійснення діяльності з управління активами ІСІ?

2. Чи мала право КУА в перевіряємий період, поєднувати діяльність з управління активами ІСІ тільки з діяльністю з управління пенсійними активами недержавних пенсійних фондів (НПФ) та адмініструванням НПФ (за наявності відповідної ліцензії)?

3. З метою недопущення зловживання КУА коштами інвесторів, чи запроваджено розмежування функцій управління активами спільного інвестування та їхнього зберігання. Чи наявне відокремлене зберігання та облік активів інвестиційних фондів від майна самої КУА?

4. Чи відкрито для зберігання грошових коштів та здійснення розрахунків за операціями, пов'язаними з управлінням інвестиційним фондом, окремий банківський рахунок, а для обліку прав на цінні папери, що перебувають в активах інвестиційного фонду — окремий рахунок у цінних паперах у Зберігача?

Діяльність Зберігача цінних паперів (юридична особа, яка має відповідну ліцензію НКЦПФР, як правило це банк) перевіряється аудитором на предмет:

1. Чи здійснює він контроль за відповідністю операцій з випуску, продажу, викупу й анулювання цінних паперів ІСІ відповідно регламенту, проспекту емісії цінних паперів ІСІ та діючому законодавству?

2. Чи щоквартально перевіряє правильність розрахунків вартості чистих активів ІСІ, здійснених КУА?

3. Чи контролює проведення розрахунків за операціями з активами ІСІ і рух цінних паперів, які належать до активів ІСІ?

4. Чи інформує НКЦПФР про будь-які дії КУА, що не відповідають проспекту емісії цінних паперів ІСІ або порушують регламент ІСІ, закон чи нормативно-правові акти Комісії?

5. Чи вимагав Зберігач скликання позачергових зборів акціонерів корпоративного інвестиційного фонду при необхідності ?

Зберігач не має права розпоряджатися активами інвестиційного фонду. Він лише забезпечує виконання операцій з активами ІСІ та контролює дотримання КУА, що управляє активами інвестиційного фонду, норм законодавства, регламенту та інвестиційної декларації інвестиційного фонду.

6. Чи були випадки, коли КУА давало Зберігачу розпорядження щодо операцій з активами фонду, які суперечать законодавству, яке зберігач не має права виконувати. Зберігач повинен діяти виключно в інтересах інвесторів. Якщо він виявляє порушення з боку КУА, то чи повідомляє про це Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР)?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про аудиторську діяльність: Закон України. Прийнято від 22.04.93, № 3125-ХІІ, у новій редакції від 14.09.06, № 140-V.

2. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди: Закон України від 15.03.2001, № 2299- ІІІ.

3. Положення про особливості бухгалтерського обліку операцій інститутів спільного інвестування: Затв. Рішенням Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку України від 07.07.2005 № 362.

4. Положення про склад і розмір витрат, що відшкодовуються за рахунок активів інституту спільного інвестування: Затв. Рішенням Держкомціннихпаперів від 02.07.2002, № 196.

5. Положення про порядок визначення вартості чистих активів інститутів спільного інвестування (пайових та корпоративних інвестиційних фондів): Затв. Рішенням Держкомціннихпаперів від 02.07.2002, № 201.